

Sociale fællesskabers betydning for livskvalitet i seniorbofællesskab

Analyse af ændringer i livskvalitet blandt ældre, der flytter i seniorbofællesskab

Gunvor Christensen og Anders Winkler

*Sociale fællesskabers betydning for livskvalitet i
seniorbofællesskab – Analyse af ændringer i livskvalitet blandt
ældre, der flytter i seniorbofællesskab*

© VIVE og forfatterne, 2022

e-ISBN: 978-87-7582-047-4

Forsidefoto: Gunvor Christensen/VIVE

Projekt: 301378

Finansiering: Realdania

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD

Forord

I september 2016 igangsatte Realdania initiativet 'Rum og fællesskaber for ældre', som skal bidrage til at reducere ældres ensomhed og derigennem øge deres livskvalitet. Et led i dette arbejde er etablering af et antal seniorbofællesskaber i samarbejde med eksterne partnere.

Denne rapport beskriver, hvordan beboere i tre seniorbofællesskaber vurderer deres livskvalitet og trivsel, efter at de er flyttet ind i et seniorbofællesskab. De tre seniorbofællesskaber er Kamelia Hus i København, Broen i Køge og Havtorn i Ringkøbing. VIVE har fulgt de tre seniorbofællesskaber, der er blevet taget i brug på forskellige tidspunkter, og har i flere omgange fået beboeres vurdering af deres hverdag i seniorbofællesskabet. I den forbindelse vil vi gerne rette en stor tak til beboerne for at have deltaget i undersøgelsen.

Tilrettelæggelse af projektet og udarbejdelse af survey-skema er forestået af professor Anu Siren og analytiker Freya Casier. Analyse af data og rapportskrivning er foretaget af projektchef Gunvor Christensen og analytiker Anders Winkler.

Evalueringen er finansieret af Realdania.

Lisbeth Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Arbejde og Ældre

Indhold

Sammenfatning	5
1 Indledning, formål og metode	8
1.1 Formål	8
1.2 Metode	9
2 De tre seniorbofællesskaber	10
2.1 Beboerne i de tre seniorbofællesskaber	13
3 Beboernes oplevelse af deres seniorbofællesskab	17
3.1 Forventninger	17
3.2 Livskvalitet	18
3.3 Naboskab	20
3.4 Sociale relationer	22
3.5 Ensomhed	23
4 Seniorbofællesskabers betydning for sociale fællesskaber	25
Litteratur	27

Sammenfatning

Baggrund

'Rum og fællesskaber for ældre' er et initiativ, som Realdania har lanceret i 2016 med henblik på at udnytte de fysiske rammers potentiale til at understøtte udviklingen af sociale fællesskaber og derigennem forebygge og reducere ældres ensomhed samt øge deres livskvalitet. Et led i dette arbejde har været etablering af 10 seniorbofællesskaber i samarbejde med markedsaktører som pensionskasser og almene boligorganisationer. Det første – Kamelia Hus i Valby – blev taget i brug i marts 2019. Siden er de øvrige 9 seniorbofællesskaber kommet til.

Denne afrapportering belyser, om det at bo i et seniorbofællesskab har en betydning for ældre beboeres livskvalitet og trivsel. Vi har udvalgt tre seniorbofællesskaber, der har været omfattet af Realdanias initiativ 'Rum og fællesskaber for ældre'. Ud over Kamelia Hus i Valby er det Broen i Køge og Havtorn i Ringkøbing. Kamelia Hus har 49 boliger, Broen har 29 boliger, og Havtorn har 14 boliger. Alderskriteriet for at komme i betragtning til en bolig er 60 år i Kamelia Hus og 50 år i de to øvrige seniorbofællesskaber. Endelig er Kamelia Hus og Broen to bymæssige seniorbofællesskaber, mens Havtorn ligger uden for byen og i landlige omgivelser. De tre seniorbofællesskaber adskiller sig således fra hinanden i forhold til geografisk placering og i størrelse samt til dels i forhold til alderskriterier.

Formål

Vi har undersøgt, hvordan det at flytte ind i et seniorbofællesskab påvirker livskvalitet i bredere forstand hos beboerne. VIVE har tilrettelagt en evaluering med et overordnet fokus på oplevede ændringer i forbindelse med indflytningen i et seniorbofællesskab. Værdien af at bo i et seniorbofællesskab er således udelukkende evalueret i forhold til beboernes oplevelser.

Metode

Oplevelser af det sociale fællesskab og betydningen heraf er undersøgt ud fra en survey-tilgang, hvor beboerne har vurderet deres livskvalitet, trivsel, sociale relationer, naboskab og ensomhed ved indflytningen, henholdsvis 4 måneder efter indflytningen, 1 år og 2 år efter indflytningen.

Resultater

Samlet set tegner der sig et billede af, at de beboere, der flyttet ind i et af de tre seniorbofællesskaber, og som har deltaget i surveyen, vurderet på objektive forhold er ressourcestærke ældre. De fleste har en videregående uddannelse, de har været i stabil beskæftigelse i deres voksenliv, de har børn, som de jævnligt er sammen med, og de har

en selv vurderet god økonomi. Endelig har en relativt stor del af beboerne tidligere erfaringer med at bo i et bofællesskab eller kollektiv. Dermed tegner der sig et billede af, at beboerne i de tre seniorbofællesskaber udgør en selektiv gruppe.

På forhold som livskvalitet og oplevet ensomhed er der tale om ældre beboere, der som udgangspunkt har oplevet en høj livskvalitet igennem deres liv, og som sjældent oplever ensomhed. Det er også beboere, der vurderer, at deres helbred er virkelig godt eller godt, og at deres helbred sammenlignet med jævnaldrendes helbred er bedre eller som de flestes. Hverken i forhold til livskvalitet, ensomhed eller opfattelse af helbred sker der ændringer over tid mellem 4 måneder efter indflytningen til 1-2 år efter indflytningen.

Ved indflytningen har beboerne generelt forventninger til, at de udvikler nye venskaber og deltager i sociale aktiviteter. I forhold til forventningen om at deltage i sociale aktiviteter er denne forventning blevet indfriet hos beboerne, mens forventningen om at udvikle nye venskaber i væsentlig mindre grad ser ud til at være blevet indfriet. Til gengæld er det en tendens, at flere beboere, end de selv forventede, har fået hjælp til praktiske gøremål af naboerne. Endvidere tegner der sig et billede af, at de fleste beboere er engagerede i et godt naboskab, hvor man hjælper hinanden både med personlige og praktiske gøremål, og hvor netværket tilvejebringer en tryghed, fortrolighed og anerkendelse. Tilfredsheden med naboskabet ser også ud til at være større i seniorbofællesskabet sammenlignet med naboskabet det sted, beboerne tidligere boede. Der er dog også en tendens til, at det oplevede konfliktniveau er større blandt beboerne i seniorbofællesskaberne, end det har været det sted, de boede før. Det kan hænge sammen med, at selvom der i etableringsfasen har været en stor beboerinddragelse, hvor beboerne har kunnet afstemme forventninger til fællesskabet, så er der også tegn på, at disse forventninger alligevel har været forskellige i det øjeblik, at de skulle realiseres, og at dette formentlig har givet anledning til beboernes oplevelser af konflikter.

Bidrag

Undersøgelsen bidrager med viden om, hvorvidt der kan udvikles et godt naboskab mellem beboere i seniorbofællesskaber, og om, at de fysiske rammer kan understøtte et naboskab, hvor man hjælper hinanden, rummer hinanden og tager hensyn til hinanden. Endvidere tilkendegiver beboerne, at de i vid udstrækning deltager i sociale aktiviteter; noget, som stort set alle håbede ville ske.

Beboerne i de tre seniorbofællesskaber har tilkendegivet, at de forud for indflytningen i seniorbofællesskabet har været engageret i socialt samvær og motiveret for at indgå i socialt samvær, samtidig med at de har en høj grad af trivsel, tryghed og livskvalitet. Både det samvær og beboernes trivsel, tryghed og livskvalitet fastholdes efter indflytningen i seniorbofællesskabet.

Et godt naboskab i veletablerede fysiske rammer er et afgørende afsæt for, at der på sigt kan udvikles sociale fællesskaber. I varierende grad er det lykkedes at udvikle fællesskaber blandt beboerne, men der er også tegn på, at ikke alle føler sig som en del af fællesskabet, og at der eksisterer forskellige forventninger til, hvad et fællesskab vil sige. Men det er også vigtigt at fremhæve, at fællesskaber tager tid at udvikle og udfolde.

Afsættet for, at der på sigt kan udvikles et stærkt socialt fællesskab i de tre seniorbofællesskaber, er til stede.

Vi kan ikke på baggrund af undersøgelsen vurdere seniorbofællesskabets selvstændige bidrag til naboskab og fællesskab, og vi kan ikke vurdere, om beboernes trivsel, tryghed og livskvalitet fastholdes på grund af seniorbofællesskabet og/eller på grund af beboernes eget udgangspunkt, egen motivation og engagement. Vi kan således ikke isolere, om der er selvstændigt bidrag fra seniorbofællesskab til fællesskab, øget livskvalitet og forebyggelse af ensomhed. Men på baggrund af undersøgelsen og med de nævnte forbehold vurderer vi, at der er tegn på, at en fysisk ramme som det, et seniorbofællesskab tilbyder, ser ud til at kunne bidrage til at fastholde beboernes positive afsæt for fællesskab og grundlæggende høje tryghed og livskvalitet. Der er ligeledes tegn på, at seniorbofællesskabet kan bidrage til at understøtte udviklingen af et godt naboskab og netværk samt formentlig på sigt også et godt fællesskab blandt beboere, der er stærkt motiverede for netop socialt samvær med naboerne og fællesskab på tværs af naboerne.

Perspektiver

Det vil være interessant at følge de beboere, der er flyttet ind i seniorbofællesskaberne udviklet som en del af Realdanias initiativ 'Rum og fællesskaber for ældre', i årene fremover og lægge analyser til rette, der kan komme tættere på seniorbofællesskabets betydning for ældres hverdag, trivsel og livskvalitet. Resultaterne fra denne evaluering peger tydeligt på, at ældre borgere har forskellige behov for og forståelser af, hvad et fællesskab er, og hvad det kan og skal tilbyde, samt hvordan et fællesskab passer med at være ældre og blive ældre. I forhold til fremtidig udvikling og design af seniorbofællesskaber vil det være interessant at få både en mere systematisk, men også en mere grundig afdækning af ældres præferencer og forskelligheden i præferencer i forhold til at være en del af et fællesskab og i forhold til at kunne trække sig fra fællesskabet. Det vil kunne informere en fremtidig udvikling og design af de fysiske rammer i et seniorbofællesskab.

Denne evaluering er foretaget kort tid efter indflytningen i seniorbofællesskaberne, og det kan forventes at have betydning for, hvordan beboere oplever de forskellige dimensioner af seniorbofællesskabet, og hvordan seniorbofællesskabet har en betydning for deres trivsel, tryghed og livskvalitet. Det vil være interessant at følge udviklingen i beboernes trivsel, tryghed og livskvalitet, når der er gået længere tid mellem indflytningen og deres besvarelse, og ikke kun i forhold til de tre seniorbofællesskaber i denne evaluering, men også i forhold til de øvrige seniorbofællesskaber i initiativet. Det vil kunne informere om den mere langsigtede betydning af at bo i et seniorbofællesskab.

1 Indledning, formål og metode

Boligen og hjemmet har en stor betydning for de fleste mennesker. Betydningen af, hvordan vi bor, bliver endnu større med alderen, fordi de umiddelbare fysiske omgivelser har en voksende betydning for bl.a. de daglige aktiviteter og muligheder for at leve et selvstændigt liv (Hill & Sutton, 2010). Boligen og dens karakteristika kan derfor også have en betydning for helbred, funktionsevne og velbefindende i det sene voksenliv (Perry, 2014).

Der er kun gennemført få studier af seniorbofællesskabers forventelige positive betydning for beboerne. De få studier, der er gennemført, viser generelt, at der er store fordele ved seniorbofællesskaber, ikke blot for den enkelte ældre, men også set fra et samfundsøkonomisk perspektiv. Selvom beboere i bofællesskaber generelt er ældre, har dårligere helbred og oftere er alene uden partner i hjemmet sammenlignet med ældre i lejeboliger, så har de ældre i seniorbofællesskaber alligevel højere livskvalitet sammenlignet med ældre i lejeboliger (Siren & Poulsen, 2016). En survey blandt beboere i seniorbofællesskaber viser i tråd hermed, at 69 pct. oplever en øget livskvalitet i forbindelse med deres flytning til bofællesskab, og 75 pct. oplever et bedre naboskab (Nielsen & Pedersen, 2016). Derudover tyder det på, at ældre i bofællesskaber har bedre naborelationer og færre karakteristika, der tyder på social eksklusion (Siren & Poulsen, 2016). Der er dog et stort forbehold ved disse studier, idet de ikke tager højde for, at der kan være en selektion i den type af ældre, der vælger at flytte ind i et seniorbofællesskab. Det kan være, at de seniorer, der vælger at flytte i et seniorbofællesskab, i forvejen har højere livskvalitet og er mere socialt inkluderede. Det vil sige, at de oplevelser af fællesskab, naboskab og livskvalitet, der er blandt beboere i seniorbofællesskaber, kan skyldes typen af beboere – selektionseffekt – og ikke selve seniorbofællesskabet.

Realdanias indsats 'Rum og fællesskaber for ældre' er blevet lanceret med det formål at forebygge og reducere ældres ensomhed og fremme livskvaliteten i alderdommen ved at påvirke udbuddet af seniorbofællesskaber, der netop tilgodeser, at der udvikles sociale fællesskaber blandt beboere i seniorbofællesskaber. VIVE har gennemført en undersøgelse i 3 af de 10 seniorbofællesskaber og har fulgt de første beboere, fra de flyttede ind i det første seniorbofællesskab i 2019.

1.1 Formål

Formålet med undersøgelsen har været at belyse karakteristika ved de beboere, der flytter ind i et seniorbofællesskab, og hvordan beboerne vurderer deres livskvalitet, trivsel samt sociale relationer, i forbindelse med at de er flyttet ind i seniorbofællesskabet og i noget tid efter. VIVE har tilrettelagt en evaluering baseret på en survey-undersøgelse med et overordnet fokus på oplevede ændringer i forbindelse med indflytningen i et seniorbofællesskab. Værdien af at bo i et seniorbofællesskab er således udelukkende evalueret, baseret på beboernes oplevelser.

1.2 Metode

Oplevelser af det sociale fællesskab og betydningen er undersøgt blandt samtlige beboere i tre udvalgte seniorbofællesskaber ved hjælp af et udviklet survey-skema med validerede spørgsmål til at måle, hvordan livet i bofællesskab påvirker beboerne. Beboerne har besvaret det første spørgeskema ved indflytningen, og der er fulgt op både 4 måneder, 1 år og 2 år efter indflytning.

Efter aftale med Realdania er der udvalgt de tre første af de i alt 10 seniorbofællesskaber, som Realdania har bidraget til etablering af. De tre udvalgte seniorbofællesskaber – Kamelia Hus i Valby udviklet af PKA, Broen i Køge udviklet af Pension Danmark og Havtorn i Ringkøbing udviklet af Realdania By og Byg – er udvalgt således, at der er taget højde for geografisk placering og størrelse af seniorbofællesskaber. I Tabel 1.1 fremgår de tre seniorbofællesskaber, indflytningstidspunktet og antal boliger.

Kamelia Hus har 49 boliger, Broen har 29 boliger og Havtorn har 14 boliger. De første beboere flyttede ind i 2019 i Kamelia Hus, mens første indflytning i Broen var i første del af 2020 og i Havtorn i sidste del af 2020.

Tabel 1.1 Indflytning i seniorbofællesskab og antal boliger

Navn	Indflytning	Antal boliger
Kamelia Hus	Marts 2019	49
Broen	Primo 2020	29
Havtorn	Ultimo 2020	14

I spørgeskemaet har vi spurgt til en række baggrundsvariable og til bl.a. følgende overordnede temaer:

- Livskvalitet og trivsel
- Sociale relationer
- Ensomhed.

Spørgsmålsformuleringer og batterier har været de samme, som der bruges i Ældredatabasen, sådan at besvarelserne i denne undersøgelse kan sammenlignes med en repræsentativ undersøgelse af ældre i Danmark i alderen 52 til 97. Desuden har vi spurgt til de ældres livskvalitet ud fra validerede og internationalt anerkendte spørgsmål. Endelig har vi spurgt beboerne til deres forventninger til, overvejelser om og tilfredshed med at bo i et seniorbofællesskab.

Tabel 1.2 Oversigt over antal besvarelser, runder og seniorbofællesskab

	1. runde	2. runde	3. runde	4. runde
Kamelia Hus	35	31	26	15
Broen	5	0	3	0
Havtorn	3	0	0	0
I alt	43	31	29	15

Kilde: Survey-undersøgelse.

2 De tre seniorbofællesskaber

I dette kapitel beskriver vi de tre seniorbofællesskaber og de beboere, der er flyttet ind. De tre seniorbofællesskaber: Kamelia Hus i Valby, Broen i Køge og Havtorn i Ringkøbing, består alle af lejeboliger i etagebyggeri med et varierende antal etager, beliggenhed, antal boliger, faciliteter, ibrugtagningsår, alderskriterier samt værdigrundlag.

Kamelia Hus ligger i bymæssige omgivelser ved Grønttorvet i Valby og er det største af seniorbofællesskaberne med 49 boliger. *Broen* ligger i bydelen Køge Kyst i Køge mellem byens gamle bymidte og vandet og har 29 boliger. *Havtorn* ligger isoleret i landlige omgivelser i Naturbydelen i Ringkøbing ved Ringkøbing Fjord og er det mindste af seniorbofællesskaberne med 14 boliger. Kamelia Hus var det første af seniorbofællesskaberne til at blive taget i brug i 2019, mens både Broen og Havtorn blev taget i brug i 2020. Kamelia Hus har en aldersgrænse for beboere på 60 år og opefter, mens Broen og Havtorn har en aldersgrænse for beboere på 50 år og opefter.

De tre seniorbofællesskaber har en væsensforskellighed i forhold til flere fysiske og praktiske aspekter, og de adskiller sig også i forhold til værdigrundlaget for fællesskabet. Projektudvikleren for Kamelia Hus fremhæver i beskrivelsen af seniorbofællesskabet en interesse for at spise sammen, bo i grønne omgivelser og samtidig at være tæt på byens mange tilbud (FB Gruppen, 2021). Projektudvikleren for Broen fremhæver i beskrivelsen af seniorbofællesskabet en interesse for madlavning, friluftsliv og plads til fordybelse (PensionDanmark, 2019), mens projektudvikleren for Havtorn i beskrivelsen fremhæver naturen som omdrejningspunktet for hverdagsfællesskaber og et aktivt udeliv (Realdania, n.d.).

De tre seniorbofællesskaber har alle det til fælles, at der i beskrivelserne lægges vægt på "at være aktiv", eksempelvis med en profilering, der fokuserer på hhv. "*aktive mennesker*", "*aktive fællesskaber omkring madlavning og friluftsliv*" samt naturen som omdrejningspunkt for et "*aktivt udeliv*".

Samlet set har seniorbofællesskaberne hver sin særegne profil, som appellerer til forskellige præferencer og værdier blandt kommende beboere.

For alle tre seniorbofællesskaber havde Real Dania, i samarbejde med de respektive projektudviklere, fået udarbejdet værdiprogrammer, som bl.a. indeholdt en vision for det pågældende seniorbofællesskab samt en fastlæggelse af dets geografiske placering (Andel og Mangor & Nagel, 2017; CFBO, 2018; Vandkunsten & COWI, 2018). Værdiprogrammerne for Kamelia Hus og Broen indeholdt endvidere plantegninger og illustrationer af seniorbofællesskabernes arkitektoniske udformning, mens Havtorns arkitektoniske udformning blev skabt efterfølgende af en arkitekt med udgangspunkt i værdiprogrammet (Meister & Realdania By og Byg, 2021).

Konsulenthuset Antropologerne har i en rapport udarbejdet på baggrund af en kvalitativ undersøgelse af hverdagsliv, fysiske rammer og organisering i seniorbofællesskabet Kamelia Hus beskrevet seniorbofællesskabet som et "top-down bofællesskab" (Antropologerne, 2020: s. 3). Bofællesskabet er med Antropologernes ord "*bygget først*

og beboet efterfølgende”, hvilket står i modsætning til såkaldte ”bottom-up bofællesskaber”, hvor en gruppe mennesker sammen bygger et bofællesskab op gennem en lang social og praktisk proces. I alle tre seniorbofællesskabers tilfælde er værdiprogrammet, visionen, placeringen og den arkitektoniske udformning blevet fastlagt på forhånd, hvortil beboerne efterfølgende har haft mulighed for i forskellig grad at designe indretningen af de respektive fællesarealer samt præge rammerne for fællesskabet. Alle tre seniorbofællesskaber kan derfor med Antropologernes ord karakteriseres som ”top-down-bofællesskaber”.

For Kamelia Hus og Broen har der forud for indflytningen fundet inddragelsesprocesser sted, hvor de kommende beboere sammen med konsulenter skulle arbejde med rammerne for fællesskabet samt indretningen af fællesarealerne, hvor beboerne i Kamelia Hus’ tilfælde eksempelvis blev inddelt i arbejdsgrupper med ansvar for at indrette forskellige fællesarealer eller fastlægge rammerne for fællesaktiviteter såsom fællesspisning (Antropologerne, 2020, 2021). I Havtorns tilfælde blev udlejningsprocessen igangsat parallelt med byggeriet for derved at give de kommende beboere mulighed for at sætte deres præg på rammerne for fællesskabet og seniorbofællesskabets indretning (Meister & Realdania By og Byg, 2021).

I Tabel 2.1, 2.2 og 2.3 fremgår fakta om hvert seniorbofællesskab.

Tabel 2.1 Fakta om Kamelia Hus

Kommune	København
Antal boliger	49 boliger i ét plan
Kvm. pr. bolig	66-99 kvm.
Ejerform	Lejeboliger
Boligtipe	Etagebyggeri i seks etager
Fællesfaciliteter	Fælles tagterrasse med køkkenhave Fællesrum og fælles altangange på alle etager, herunder orangeri, kreativt rum, bibliotek, lounge og værksted Fælleskøkken med tilhørende terrasse Elevator Fælles vaskeri i kælderen Depotrum i kælderen Cykelkælder Udekøkken
Ibrugtagningsår	2019
Arkitekt	Mangor & Nagel Arkitekter
Entreprenør	Ingcon A/S
Bygherre	PKA A/S
Projektudvikler	FB Gruppen A/S og Realdania
Alderskriterier	For beboere på 60 år og opefter
Værdigrundlag	<i>”Bofællesskabet er for aktive mennesker over 60 år, der deler interessen for at spise sammen, bo i grønne omgivelser og stadig gerne vil være tæt på byens mange tilbud”.</i>

Kilde: (FB Gruppen, 2021).

Table 2.2 Fakta om Bofællesskabet Broen ved Køge Kyst

Kommune	Køge Kommune
Antal boliger	29 boliger i ét plan
Kvm. pr. bolig	70-117 kvm.
Ejerform	Lejeboliger
Boligtype	Etagebyggeri i syv etager
Fællesfaciliteter	Fællesrum med køkken Tagterrasse med drivhus Værksted Vaskeri og arbejdsrum Bibliotek
Ibrugtagningsår	2020
Arkitekt	Tegnestuen Vandkunsten
Entreprenør Bygherre Projektudvikler	Enemærke & Petersen PensionDanmark PensionDanmark og Realdania
Alderskriterier	For beboere på 50 år og opefter uden hjemmeboende børn. Der tilstræbes en aldersfordeling på 50 pct. af boligerne til beboere 50+, og 50 pct. af boligerne til beboere på 65+.
Værdigrundlag	<i>"For dig, der vil et aktivt fællesskab nær kyst og strand"</i> <i>"Med direkte adgang til Køge Kysts strand og naturområder vil beboerne i 'Broen' ... indgå i et aktivt fællesskab omkring madlavning, friluftsliv og med plads til fordybelse".</i>

Kilder: (PensionDanmark, n.d., 2019).

Tabel 2.3 Fakta om Bofællesskabet Havtorn

Kommune	Ringkøbing-Skjern Kommune
Antal boliger	14 boliger i ét eller to plan
Kvm. pr. bolig	50-120 kvm.
Ejerform	Lejeboliger
Boligtype	Tæt-lavt byggeri i 2-3 plan
Fællesfaciliteter	Fællesrum Lounge/bibliotek Værksted Grejskur Væksthus
Ibrugtagningsår	2020
Arkitekt	AART Architects
Entreprenør Bygherre Projektudvikler	Jens Jensen Murer og Entreprenør A/S Realdania By & Byg Realdania
Alderskriterier	For beboere på 50 år og opefter uden hjemmeboende børn. Der tilstræbes en beboerfordeling på 5 boliger med 50-60-årige, 5 boliger for 60-70-årige og 4 boliger med 70-årige og opefter.
Værdigrundlag	<i>"Øget livskvalitet, en sjovere og lettere hverdag og mindre ensomhed"</i> <i>"Mellem og omkring de tre bygninger er naturen inddraget som omdrejningspunkt for et aktivt udeliv og fællesskaber i hverdagen"</i>

Kilder: (Naturbydelen Ringkøbing K, n.d.; Realdania, n.d.; Realdania By og Byg, 2019)

2.1 Beboerne i de tre seniorbofællesskaber

I dette afsnit beskriver vi de beboerne, der bor i hver af de tre seniorbofællesskaber, og som har deltaget i surveyen. Vi beskriver beboerne i forhold til baggrundsforhold samt i forhold til deres motivation for at flytte i et seniorbofællesskab.

Tabel 2.4 viser karakteristika ved respondenterne i de tre seniorbofællesskaber. Næsten 3 ud af 4, der har deltaget i surveyen, er kvinder. Gennemsnitsalderen er 71 år, den yngste er 52 år, og den ældste er 87 år. 4 ud af 10 af adspurgte beboere bor sammen med deres partner, og 85 pct. af de adspurgte har børn, og næsten alle ser deres børn mindst en gang om måneden.

86 pct. af de beboere, der har besvaret survey, har en videregående uddannelse – kort, mellemlang eller lang – og 75 pct. har det meste af deres liv haft en funktionærstilling. 31 pct. er stadig i job, mens resten enten er gået på pension eller midlertidigt holdt op med at arbejde. Hovedparten, 80 pct. vurderer, at deres økonomi i hverdagen er meget god eller god. Endelig fremgår det af tabellen, at 4 ud af 10 af de adspurgte beboere tidligere har boet i et bofællesskab/kollektiv.

Tabel 2.4 Fakta om beboerne i surveyen

Kendetegn	Procent
Kvinder	73
Gennemsnitsalder	71 år
Par	40
Har børn	85
Er mindst en gang om måneden sammen med sine børn	95
Videregående uddannelse	86
Funktionær det meste af ens arbejdsliv	75
Stadig i job	31
Vurdering af egen økonomi som meget god eller god	79
Tidligere boet i bofællesskab/kollektiv	40

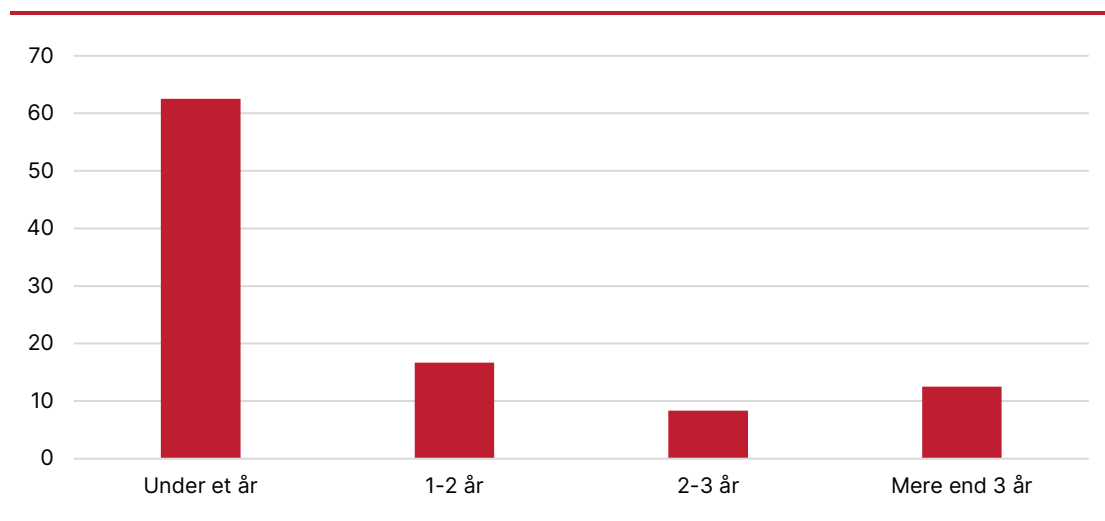
Anm.: N = 48

Kilde: Survey-undersøgelse.

2.1.1 Motivation for at flytte i seniorbofællesskaber

63 pct. af respondenterne har overvejet i mindre end 1 år, om de ville flytte i seniorbofællesskab. Det fremgår af Figur 2.1. 17 pct. har tilsvarende overvejet det i 1-2 år, men den resterende andel har brugt mere end 2 år på denne overvejelse. Det kan betyde, at hovedparten af de adspurgte beboere har været ret sikre i, at de gerne ville flytte i seniorbofællesskab; i hvert fald har de fleste ikke haft behov for lang betænkningstid.

Figur 2.1 Varighed af beboernes overvejelse om at flytte i seniorbofællesskab. Procent.

Anm.: N = 48.

Kilde: Survey-undersøgelse.

For de beboere, der har deltaget i surveyen, gælder, at der ikke har været tale om nogen større ændring i livssituationen, der har medvirket til, at de er flyttet i seniorbofællesskab. Den eneste ændring, der har været medvirkende årsag for nogle beboere, er arbejdsophør. 23 pct. af respondenterne angiver arbejdsophør som en medvirkende årsag.

I Tabel 2.5 fremgår andelen af adspurgte beboere, der har angivet, at de i høj grad eller i nogen grad er enige i forskellige udsagn om, hvad der har haft betydning for, at de er flyttet i et seniorbofællesskab. 9 ud af 10 beboere har angivet, at de i høj eller i nogen grad har haft et ønske om at få tætte naborelationer og dermed forebygge ensomhed senere i livet. Adgang til grønne omgivelser har tilsvarende været en motivation for mange beboere; godt 8 ud af 10. At den nye bolig er nem at vedligeholde, et ønske om at bo et sted, hvor man er tryk i hverdagen, og at man bor tæt sammen med folk i samme aldersgruppe ser ligeledes ud til at have været en medvirkende årsag for hovedparten af beboerne; godt 3 ud af 4. Mulighed for praktisk hjælp af naboer har kun for 60 pct. af beboerne været en medvirkende årsag, mens ønsket om at bo tæt med folk, der har baggrunde, der er forskellig fra ens egen, kun har været en motivation for små 40 pct. af beboerne.

Tabel 2.5 Motivationer for at flytte i seniorbofællesskaber. Procent.

Motivation	Andel, der angiver, at udsagnet i høj grad eller i nogen grad har været medvirkende til flytningen
Ønske om at få tætte naborelationer og undgå at blive ensom senere i livet	90
Adgang til grønne udendørsarealer eller natur uden at skulle vedligeholde egen have	79
Den nye bolig vil være nemmere at vedligeholde, også senere i livet	75
Ønske om at bo et sted, hvor jeg føler mig mere tryk i hverdagen	75
Ønsker om at bo tæt med folk i samme aldersgruppe	71
Mulighed for praktisk hjælp af naboer, hvis det bliver nødvendigt senere i livet	61
Ønske om at bo tæt med folk, der har baggrunde, der er forskellig fra ens egen	37

Anm.: N = 48.

Kilde: Survey-undersøgelse.

Beboerne er også blevet spurgt om, hvad de gerne ville opnå ved at flytte ind i det pågældende seniorbofællesskab. Det fremgår af Tabel 2.6, at stort set alle beboere har et ønske om at opnå et godt naboskab og socialt samvær i det seniorbofællesskab, de er flyttet ind i. Gode fritidsmuligheder og boligens karakter og nærmiljø er også ønsker som mange beboere har haft. De ønsker, som færreste angiver, er: at flytte tilbage til et område, man er fra, og en bolig tættere på arbejdspladsen samt et ønske om en større bolig.

Table 2.6 Ønsker til seniorbofællesskabet, som beboerne er flyttet ind i. Procent.

Ønske	Procent
Godt naboskab og socialt samvær	98
Gode fritidsmuligheder	69
Boligens karakter/nærmiljø	67
Gode transportmuligheder	55
At bo tæt på familien	54
Boligens arkitektur	44
At bo tæt på gode indkøbsmuligheder	44
At bo mere centralt	35
At bo tæt på naturen	35
En mere moderne bolig	35
At bo tæt på venner	33
En bolig uden trapper	33
En mindre bolig	33
At flytte tilbage til det område, hvor jeg/vi er fra	15
En bolig tættere på arbejdsplads	8
En større bolig	2

Anm.: N = 48.

Kilde: Survey-undersøgelse.

3 Beboernes oplevelse af deres seniorbofællesskab

I dette kapitel beskriver vi beboernes oplevelser af deres livskvalitet, trivsel, hverdag samt fællesskab, efter at de er flyttet ind i deres seniorbofællesskab, og hvordan det er gået med at få deres forventninger til seniorbofællesskabet indfriet.

Vi ser på mulige tendenser i, hvordan de adspurgte beboere over tid vurderer det sociale fællesskabs betydning. Vi har samlet alle besvarelser i hver runde og behandler således svarene som tværsnitsdata og ikke som paneldata. Det vil sige, at vi følger ikke den enkelte beboers besvarelser over tid, fordi der ikke er en tilstrækkelig stor population i hver runde til meningsfuldt at gøre det. De besvarelser, der er i de senere runder, er fra beboere, der også har svaret på surveyen i forbindelse med indflytningen. Så på den måde bliver populationen mindre over tid, men der er *ikke* tale om et nyt sample af beboere i hver runde. Vi bruger derfor besvarelserne i hver runde som udtryk for eventuelle bevægelser, selvom besvarelserne nødvendigvis er udtryk for bevægelser hos den enkelte beboer over tid. Endelig er det vigtigt at understrege, at populationen er lille, den bliver mindre over tid, og dermed er der stor usikkerhed forbundet med opgørelserne, som er et vigtigt forbehold i udsigelseskraften.

3.1 Forventninger

Ved indflytningen i seniorbofællesskabet blev respondenterne spurgt til deres forventninger til at udvikle nye venskaber, deltage i sociale aktiviteter og få praktisk hjælp fra naboerne, hvis nødvendigt.

I Tabel 3.1 fremgår udviklingen i beboernes oplevelser af, at der er blevet udviklet nye venskaber. Ved indflytningen har stort set alle de adspurgte beboere i høj grad eller i nogen grad en forventning om, at der udvikles nye venskaber. Men over tid ser vi en tendens til, at der sker et fald i andelen, der svarer, at de i høj grad eller i nogen grad har udviklet nye venskaber. Så over perioden sker der et fald fra 95 pct. til 60 pct. Det indikerer, at forventningen til venskaber ikke er blevet indfriet for alle de adspurgte beboere.

Tabel 3.1 Forventninger om at udvikle nye venskaber ved indflytning og efterfølgende. Procent.

	Andel, der angiver, at de i høj grad eller i nogen grad har en forventning om at udvikle nye venskaber
Ved indflytning	95
	Andel, der angiver, at de i høj grad eller i nogen grad har udviklet nye venskaber
2. runde	88
3. runde	81
4. runde	60

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 33, N (3. runde) = 26, N (4. runde) = 15.

Kilde: Survey-undersøgelse.

Beboerne er ligeledes blevet spurgt til deres forventninger om at deltage i sociale aktiviteter i seniorbofællesskabet. Det fremgår af Tabel 3.2, at stort set alle beboere ved indflytningen har forventninger til deltagelse, og at denne forventning er blevet indfriet over tid.

Tabel 3.2 Forventninger om at deltage i sociale aktiviteter i seniorbofællesskabet ved indflytning og efterfølgende. Procent.

Andel, der angiver, at de i høj grad eller i nogen grad har en forventning om at deltage i sociale aktiviteter	
Ved indflytning	95
Andel, der angiver, at de i høj grad eller i nogen grad har deltaget i sociale aktiviteter	
2. runde	97
3. runde	93
4. runde	93

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 33, N (3. runde) = 26, N (4. runde) = 15.

Kilde: Survey-undersøgelse.

Endelig har vi spurgt om beboernes forventning om praktisk hjælp i et seniorbofællesskab. Det fremgår af Tabel 3.3., at godt halvdelen af de adspurgte beboere i høj grad eller i nogen grad havde en forventning om at få praktisk hjælp, hvis de fik behov for det. I tiden efter indflytning fremgår det, at der er en tendens til, at flere beboere i høj grad eller i nogen grad har fået praktisk hjælp fra naboerne. Dermed er der opstået et element i naboskabet, som beboere i udgangspunkt ikke havde så stor forventning til.

Tabel 3.3 Forventninger om at kunne få praktisk hjælp fra naboer, hvis det bliver nødvendigt. Procent.

Andel, der angiver, at de i høj grad eller i nogen grad har en forventning om at kunne få praktisk hjælp	
Ved indflytning	56
Andel, der angiver, at de i høj grad eller i nogen grad har fået praktisk hjælp, hvis nødvendigt	
2. runde	72
3. runde	76
4. runde	60

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 33, N (3. runde) = 26, N (4. runde) = 15.

Kilde: Survey-undersøgelse.

3.2 Livskvalitet

En hypotese, der knytter sig til, at ældre beboere flytter ind i et seniorbofællesskab, er, at deres livskvalitet øges. Derfor er beboerne blevet bedt om at vurdere på en skala fra 0 til 10, hvor tilfredse de er med deres tilværelse. Hvis man svarer 0, er man slet ikke tilfreds, hvis man svarer 10, er man fuldt ud tilfreds. Det fremgår af Tabel 3.4, at beboernes gennemsnitlige vurdering er 8,1, og gennemsnittet ligger stabilt i hver surveyrunde. Det vil sige, at det kendetegner beboerne, at de som udgangspunkt har en høj livskvalitet, og den opretholdes, i tiden efter at de er flyttet ind i seniorbofællesskabet. Til sammenligning fremgår det af en livskvalitetsundersøgelse foretaget af Danmarks

Statistik i 2015, at danske ældre på 65 år og derover, på en skala fra 0-10, i gennemsnit vurderer deres tilfredshed med livet til 7,9, mens gennemsnittet for hele befolkningen ligger på 7,5 (Danmarks Statistik, 2015). Det peger på, at de ældre i de tre seniorbofællesskaber generelt både og efter indflytningen har en generel høj livstilfredshed.

Tabel 3.4 Beboernes vurdering af deres tilværelse på en skala fra 0 til 10, hvor 0 er 'slet ikke tilfreds', og 10 er 'fuldt ud tilfreds'. I gennemsnit.

	Gennemsnit
Ved indflytning	8,1
2. runde	8,2
3. runde	8,2
4. runde	8,1

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 31, N (3. runde) = 25, N (4. runde) = 14.

Kilde: Survey-undersøgelse.

Beboerne i de tre seniorbofællesskaber er ligeledes blevet spurgt om, i hvor høj grad de oplever, at deres bolig har betydning for deres oplevede livskvalitet. Det fremgår af Tabel 3.4, at på indflytningstidspunktet angiver 63 pct., at de i meget høj eller høj grad oplever, at deres bolig har betydning for deres oplevede livskvalitet. Over tid ændres denne andel ikke. Det vil sige, at godt 7 ud af 10 beboere vedbliver at tillægge boligen betydning for deres oplevede livskvalitet.

Tabel 3.5 Andelen af beboere, der i meget høj grad eller i høj grad oplever, at boligen har betydning for beboernes oplevede livskvalitet. Procent.

	Procent
Ved indflytning	63
2. runde	73
3. runde	60
4. runde	67

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 33, N (3. runde) = 26, N (4. runde) = 15.

Kilde: Survey-undersøgelse.

Der er forskellige aspekter ved livskvalitet, som beboerne er blevet spurgt til. Disse dimensioner fremgår af Tabel 3.6, hvor beboerne er blevet spurgt, hvordan de på forskellige parametre har haft det de sidste 2 uger (dvs. de sidste uger op til, at de har besvaret surveyen). Spørgsmålene udgør tilsammen et mål for trivsel, WHO-5, som kan anvendes som et mål for en persons generelle trivsel eller velbefindende (Socialstyrelsen, 2018, i Siren & Larsen, 2018: s. 36).

På alle dimensioner kan vi se, at de adspurgte beboere ligger nogenlunde stabilt over tid i forhold til, at de hele tiden eller det meste af tiden føler, at de har været glade og i godt humør, har følt sig rolige og afslappede, aktive og energiske, vågnet friske og udhvilede samt har en dagligdag fyldt med ting, der interesserer dem. Andelen svinger mellem 6 og 8 ud af 10 beboere, der svarer således, men denne variation er ikke signifikant. Til sammenligning vurderer 6 ud af 10 adspurgte i ældredatabasens 5. bølge, at de enten hele tiden eller det meste af tiden har følt sig glade, rolige, energiske, friske, og at de har

en interessant hverdag.¹ Det vil sige, at der er en tendens til, at beboerne i seniorbofællesskaberne har bedre selv vurdering.

Tabel 3.6 Beboernes vurdering af forskellige dimensioner ved livskvalitet i løbet af de sidste 2 uger. Andelen, der har svaret hele tiden eller det meste af tiden, er opgjort i procent.

	Ved indflytning	2. runde	3. runde	4. runde
Har været glad og i godt humør	81	89	76	64
Har følt sig rolig og afslappet	68	61	76	64
Har følt sig aktiv og energisk	58	71	52	71
Er vågnet frisk og udhvilet	46	64	64	57
Har en dagligdag fyldt med ting, der interesserer beboeren	81	88	76	79

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 31, N (3. runde) = 25, N (4. runde) = 14.

Kilde: Survey-undersøgelse.

Endelig har vi spurgt til beboernes oplevelse af deres fysiske helbred, og hvordan de vurderer deres helbred i forhold til jævnaldrendes helbred. Det fremgår af Tabel 3.7, at omtrent 8 ud af 10 adspurgte beboere vurderer, at deres helbred er virkelig godt eller godt. Dette ændrer sig ikke over tid. Til sammenligning vurderer 7 ud af 10 ældre i Ældredatabasens 5. bølge fra 2017 (Siren & Larsen, 2019), at deres helbred er virkelig godt eller godt.

Det fremgår endvidere af Tabel 3.7, at omtrent 8 ud af 10 adspurgte beboere vurderer, at deres helbred sammenlignet med jævnaldrendes helbred er bedre eller som de flestes. Denne selv vurdering ligger på niveau med ældres selv vurdering i Ældredatabasens 5. bølge, hvor også 8 ud af 10 vurderer, at deres helbred er bedre end eller som de flestes (Siren & Larsen, 2019).

Tabel 3.7 Andelen af beboere, der vurderer, at deres helbred er virkeligt godt eller godt. Procent.

	Ved indflytning	2. runde	3. runde	4. runde
Mit helbred er virkeligt godt eller godt	79	77	76	79
Mit helbred sammenlignet med andre på min alder er bedre eller som de flestes	80	81	80	100

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 31, N (3. runde) = 25, N (4. runde) = 14.

Kilde: Survey-undersøgelse.

3.3 Naboskab

Et andet formål med seniorbofællesskaber er, at beboerne bliver en del af et godt naboskab, der kan bidrage til at skabe tryghed og trivsel i hverdagen samt forebygge ensomhed. For 9 ud af 10 beboere har netop ønsket om at få gode naboer været stærkt i forhold til at vælge at flytte ind i et seniorbofællesskab. Det fremgår af Tabel 3.8, at de adspurgte

¹ Siren & Larsen (2019) har i analysen udregnet et gennemsnit for alle fem dimensioner af WHO-5. Siren & Larsen finder, at 9 pct. fra Ældredatabasens 5. bølge føler sig tilpas 'hele tiden' i forhold til alle fem dimensioner, og 52 pct. føler sig tilpas 'det meste af tiden'.

beboere i stigende grad oplever, at de har fået naboer, som de er blevet venner med, sammenlignet med, om de var gode venner med deres tidligere naboer. Halvdelen af de adspurgte beboerne var gode venner med tidligere naboer, og denne andel er steget til 3 ud af 4 beboere, efter at de er flyttet ind i et seniorbofællesskab.

Tilsvarende kan vi se, at der er en tendens til, at der over tid sker en stigning i andelen af adspurgte beboere, der oplever, at de har naboer, som de er en del sammen med. 42 pct. kom en del sammen med deres tidligere naboer, mens det for de adspurgte beboere i seniorbofællesskaberne er steget til godt 7 ud af 10 beboere. I forhold til at snakke lidt sammen med sine naboer er det stort set alle beboere, der både gjorde det med deres tidligere naboer og nuværende.

Endelig ser vi, at samtidig med at man har fået naboer, som er man er gode venner med, er der også sket en stigning i andelen af beboere, der oplever, at de har konflikter med deres naboer. 14 pct. har angivet, at de havde konflikter med deres tidligere naboer, mens denne andel stiger til omtrent halvdelen af beboere, efter at de er flyttet ind i seniorbofællesskaber, og vedbliver at have denne størrelsesorden i den efterfølgende tid.

Tabel 3.8 Beboernes oplevelser med naboskab. Andelen af de, der har svaret ja til udsagnet, er opgjort i procent.

	Tidligere naboer	2. runde	3. runde	4. runde
Har du naboer, som du er gode venner med?	51	76	77	87
Har du naboer, som du kommer en del sammen med?	42	67	65	73
Har du naboer, som du snakker lidt sammen med?	91	100	100	100
Har du naboer, som du har konflikter med?	14	58	50	53

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 31, N (3. runde) = 25, N (4. runde) = 14.

Kilde: Survey-undersøgelse.

Selvom der er en stor del af de adspurgte, der angiver at have konflikter, er der samtidig tendenser til en stigning i andelen af adspurgte beboere, der er meget tilfredse eller tilfredse med naboskabet i deres boligområde. Det fremgår af Tabel 3.9, at 65 pct. var meget tilfredse eller tilfredse med det naboskab, de havde det sted, de tidligere boede, mens andelen fra indflytningen og til sidste runde besvarelse stiger til 87 pct. Der er således en tendens til, at beboerne bliver mere tilfredse med deres naboskab over tid.

Tabel 3.9 Beboernes vurdering af, hvor tilfredse de er med naboskabet i det område, de bor i. Andelen af meget tilfreds og ret tilfreds er opgjort i procent.

	Tidligere område	2. runde	3. runde	4. runde
Hvor tilfreds er du naboskabet i det område du bor i?	65	76	77	87

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 31, N (3. runde) = 25, N (4. runde) = 14.

Kilde: Survey-undersøgelse.

Generelt føler de adspurgte beboere sig trygge ved at færdes i deres område efter mørkets frembrud. Det gjorde de både i deres tidligere område og i det område, hvor deres seniorbofællesskab ligger. Godt 9 ud af 10 vurderer, at de er meget trygge eller ret trygge.

VIVE har tidligere undersøgt tryghed og trivsel (Christensen et al., 2019). I en repræsentativ stikprøve i befolkningen angiver 9 ud af 10, at de grundlæggende føler sig trygge der, hvor de bor. Det vil sige, at trygheden hos beboerne i de tre seniorbofællesskaber er på niveau med befolkningens tryghed.

Tabel 3.10 Beboernes vurdering af, hvor trygge de føler sig ved at gå alene i det område, de bor i, efter mørkets frembrud. Andelen af meget trygge og ret trygge er opgjort i procent.

	Tidligere område	2. runde	3. runde	4. runde
Hvor tryk føler du dig ved at gå alene i det område, du bor i, efter mørkets frembrud?	91	94	96	73

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 31, N (3. runde) = 25, N (4. runde) = 14.

Kilde: Survey-undersøgelse.

Endelig har vi spurgt til konkrete aktiviteter, som man kan lave med sine naboer. Det fremgår af Tabel 3.11, at nogle af de ting, som de adspurgte beboere oftest gør med deres naboer, er at holde øje med hinandens boliger, låne værktøj af hinanden og kommunikere via mail osv. Der tegner sig ikke noget mønster i, at nogle aktiviteter og gøremål i højere grad finder sted, jo længere tid beboerne har boet i seniorbofællesskabet. Det er dog vigtigt at fremhæve, at populationen i de fire runder bliver mindre; udsvingene i andelen afspejler dette.

Tabel 3.11 Beboernes oplevelser af, om de engagerer sig i forskellige typer af aktiviteter og gøremål med deres naboer. Procent.

Oplevelser med naboskab	Tidligere område	2. runde	3. runde	4. runde
Inviterer hinanden på middag	21	27	44	47
Holder private fester sammen	26	21	40	7
Tager på ferie sammen	9	12	12	27
Holder øje med hinandens boliger	72	79	84	53
Låner ting ud til hinanden (fx værktøj)	74	63	80	53
Holder vej- eller gårdfester sammen	37	27	40	20
Hjælper hinanden med at passe husdyr	37	21	16	7
Hjælper hinanden med boligprojekter/havearbejde	28	42	32	33
Har kommunikation via mail, Facebook eller lignende	40	58	60	53

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 31, N (3. runde) = 25, N (4. runde) = 14.

Kilde: Survey-undersøgelse.

3.4 Sociale relationer

En intention med seniorbofællesskaber er, at der mellem beboerne kan udvikle sig et betydningsfuldt fællesskab og netværk, der kan forebygge ensomhed og øge trygheden og trivsel. Beboerne er derfor blevet spurgt om, hvordan de vurderer disse forskellige dele af naboskabet, og det fremgår af Tabel 3.12.

Generelt tegner der sig et billede af, at mere end 3 ud af 4 angiver altid eller ofte til alle udsagn vedrørende naboskabets forskellige sider, og samtidig er det relativt stabilt over

tid. Det indikerer, at langt de fleste af de adspurgte beboere har et godt netværk baseret på, at man hjælper hinanden både med personlige og praktiske gøremål, og at netværket tilvejebringer tryghed, fortrolighed og anerkendelse.

Tabel 3.12 Beboernes oplevelser af forskellige dele af naboskabet. Andelen, der har svaret altid og ofte til udsagnet, er opgjort i procent.

	Ved indflytning	2. runde	3. runde	4. runde
Nogen, der er parat til at lytte til dig, når du har behov for at snakke?	88	97	88	87
Nogen, der kan hjælpe dig med at forstå en situation ved at give dig nødvendig information?	81	81	84	87
Nogen, der kan give dig gode råd i en krisesituation?	86	94	84	67
Nogen, der kan være din fortrolige, og som du kan tale med om dig selv og dine problemer?	83	81	80	73
Nogen, hvis råd du føler, du kan bruge?	76	81	72	73
Nogen, du kan dele din frygt og dine mest private bekymringer med?	67	77	68	60
Nogen, du kan henvende dig til for at få hjælp til at håndtere et personligt problem?	74	74	76	67
Nogen, der forstår dine problemer?	79	74	80	67
Nogen, der ville kunne hjælpe dig, hvis du var sengeliggende?	76	90	72	67
Nogen, der tager dig til lægen, hvis det er nødvendigt?	71	74	72	60
Nogen, der kan lave mad til dig, hvis du ikke selv er i stand til at gøre det?	71	81	68	60
Nogen, der ville kunne hjælpe dig med daglige praktiske gøremål, hvis du var syg?	81	77	64	60
Nogen, som udviser kærlighed og hengivenhed til dig?	88	84	76	73
Nogen, du elsker, og som får dig til at føle, at du er ønsket?	81	58	76	73
Nogen, der krammer dig?	79	74	64	47
Nogen, du kan have det sjovt med?	95	94	88	100
Nogen, du kan slappe af sammen med?	91	87	84	93
Nogen, du kan lave hyggelige aktiviteter sammen med?	91	81	84	93
Nogen, hvis selskab kan få dig til at glemme dine bekymringer?	84	87	84	80

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 31, N (3. runde) = 25, N (4. runde) = 14.

Kilde: Survey-undersøgelse.

3.5 Ensomhed

Endelig har vi spurgt beboerne til forekomsten af ensomhed, og om der sker ændringer i en eventuel oplevet ensomhed. Generelt svarer 7 ud af 10, at de sjældent føler sig isoleret fra andre, at de sjældent savner nogen at være sammen med og sjældent føler sig uden for. Dette ændrer sig ikke over tid. De beboere, der ikke har svaret sjældent, har svaret, at de en gang imellem kan opleve sig isoleret, savne nogen at være sammen med og føle sig udenfor. Det vil sige, at der ikke er noget, der indikerer, at der blandt de

adspurgte beboere er udfordringer med ensomhed. I ældredatabasen angiver ca. 75 pct., at de sjældent er ensomme i forhold til disse tre dimensioner (Siren & Larsen, 2019).

Tabel 3.13 Beboernes oplevelser af ensomhed. Andelen af sjældent forekommende er opgjort i procent.

	Ved indflytning	2. runde	3. runde	4. runde
Hvor ofte føler du dig isoleret fra andre?	77	65	68	87
Hvor ofte føler du, at du savner nogen at være sammen med?	70	81	76	80
Hvor ofte føler du dig udenfor?	77	74	60	73

Anm.: N (ved indflytning) = 43, N (2. runde) = 31, N (3. runde) = 25, N (4. runde) = 14.

Kilde: Survey-undersøgelse.

4 Seniorbofællesskabers betydning for sociale fællesskaber

I dette kapitel vil vi, baseret på analysen af survey-besvarelsenerne, vurdere de undersøgte seniorbofællesskabers betydning for sociale fællesskaber. Realdanias indsats 'Rum og fællesskaber for ældre' har haft som ambition at forebygge og reducere ældres ensomhed og fremme livskvaliteten i alderdommen ved at understøtte udviklingen af sociale fællesskaber gennem etablering af de fysiske rammer i form af seniorbofællesskaber.

Størstedelen af de beboere fra de tre seniorbofællesskaber, der har deltaget i undersøgelsen, har en videregående uddannelse, har været i stabil beskæftigelse igennem deres voksenalder, vurderer deres økonomi som værende god og har børn, som de jævnlige er sammen med. Endelig har en relativ stor del af beboerne tidligere erfaringer med at bo i et bofællesskab eller kollektiv. På observerbare forhold tegner der sig således et samlet billede af seniorer, som er relativt ressourcestærke. Det understøttes af, at de adspurgte seniorer både ved indflytningen og i tiden efter vurderer både deres helbred, trivsel og livskvalitet ret højt sammenlignet med eksempelvis repræsentative ældre, der optræder i Ældredatabasen (Siren & Larsen, 2019). Der tegner sig også et billede af, at de adspurgte ældre i de tre seniorbofællesskaber allerede forud for indflytningen i seniorbofællesskabet var en del af fællesskaber og sociale relationer, og at de netop ønsker at flytte i seniorbofællesskab for at være en del af fællesskaber og sociale relationer. De har generelt høje forventninger til at indgå i nye fællesskaber og socialt samvær. Samlet er der således mange indikationer af et positivt udgangspunkt for dannelse af sociale fællesskaber i de etablerede seniorbofællesskaber. I forhold til socialt samvær, tilfredshed med et naboskab og en oplevelse af at kunne få hjælp af hinanden med praktiske gøremål, ser det ud til, at beboernes forventninger er blevet indfriet, men forventningen til at udvikle nye venskaber er ikke i samme udstrækning blevet indfriet.

Der er imidlertid også indikationer af, at der er blandede oplevelser af, hvordan det i seniorbofællesskaber er lykkedes med at udvikle et socialt fællesskab, der helt indfrier de adspurgte beboeres forventninger. Der er en tendens til, at det oplevede konfliktniveau er større blandt beboerne i seniorbofællesskaberne, end det har været det sted, de boede før.

I etableringsfasen af seniorbofællesskaberne har der været en beboerinddragelsesproces, hvor beboerne har kunnet formidle forventninger til dannelse af fællesskab, til formen og til indholdet i fællesskabet. Beboernes efterfølgende blandede oplevelser indikerer, at der sandsynligvis har været forskellige forventninger til fællesskabet, og at fællesskabet sandsynligvis betyder noget forskelligt for beboerne, selvom de måske har haft en oplevelse af konsensus om fællesskabets rammer og indhold.

I surveyen har det været muligt for de adspurgte at tilføje kommentarer, som bidrager med perspektiver på forventninger til et fællesskab og dannelse af et fællesskab. Fra kommentarerne kan vi udlede, at i dannelsen af fællesskaber er der blandt beboerne forskellige idéer om og holdninger til forholdet og balancen mellem det private og det fælles, det individuelle og det kollektive, og hvor forpligtende eller fleksibelt et fællesskab og fællesaktiviteterne skal være.

En beboere udtrykker eksempelvis:

Jeg havde forventet, at indflytning i seniorbofællesskabet havde stillet krav om, at man skulle være indstillet på at deltage i fællesskabet. At det også inddækker aktiv deltagelse i fællesspisningen. Jeg er skuffet over, at nogle har fået lov til at flytte ind, uden krav og viden om deltagelse i fællesskabet. Det giver dårlig stemning og unødigt grundlag for splid.

Denne beboer giver udtryk for at have haft en forventning om, at de indflyttede beboere ville udvise en vis grad af aktiv deltagelse til eksempelvis fællesspisningen, men giver samtidig udtryk for en oplevelse af, at denne forventning ikke er blevet indfriet, hvilket har resulteret i en oplevelse af "skuffelse". En anden beboer fortæller eksempelvis, at nogle af beboerne føler sig overladt med "en kæmpe ekstraopgave" i form af at forsøge at motivere andre beboere til i højere grad at deltage i fællesskabet.

Et fællesskab opstår ikke blot ved, at man bor sammen med andre i samme alder, eller at alle giver udtryk for, at de vil et fællesskab, fordi et fællesskab betyder noget forskelligt for forskellige mennesker. Forskellige forventninger til rammerne for fællesskabet, og hvor forpligtende og eller fleksibelt, det skal være, er en kilde til mulige konflikter, uenighed og uindfrie forventninger. Konsulenthuset Antropologerne har i deres undersøgelse om hverdagsliv, fysiske rammer og organisering i Kamelia Hus tilsvarende fremhævet, at der blandt beboerne i Kamelia Hus har været meget forskellige forventninger til, hvad det vil sige at bo og indgå i seniorbofællesskabet, om forholdet mellem det private og det fælles, og om hvor forpligtende eller fleksibelt, det skal være, eksempelvis i forhold til, hvor meget den enkelte beboer forventes at deltage aktivt i fællesspisningen.

Samlet set er der mange indikationer af, at det med etableringen af seniorbofællesskaber er lykkedes i den første tid efter indflytningen at fastholde beboernes lyst til og engagement i socialt samvær, godt naboskab, samt fastholde deres oplevelser af tryghed i hverdagen, tilfredshed med livet samt af, at de sjældent oplever forskellige former for ensomhed. Det vil sige, at beboernes positive udgangspunkt for fællesskab og livskvalitet ser ud til at fastholdes i seniorbofællesskaberne. Det er ikke i samme udstrækning lykkedes at udvikle et socialt fællesskab, der lever op til alles forventninger. Her er det dog også vigtigt at fremhæve, at fællesskabsdannelse tager tid, og at der er behov for konsensus om forholdet og balancen mellem det private og det fælles, det individuelle og det kollektive, og hvor forpligtende eller fleksibelt et fællesskab og fællesaktiviteterne skal være for, at der udvikler sig fællesskaber, som alle kan se sig selv i.

En lære, der således kan udledes fra denne undersøgelse, er, at det kan være hensigtsmæssigt i en beboerinddragelse forud for en indflytning netop at facilitere en dialog om form og indhold i et fællesskab, såfremt en intention med et seniorbofællesskab er at udvikle sociale fællesskaber.

Litteratur

- Andel og Mangor & Nagel (2017). *Værdiprogram for seniorbofællesskab i Valby*. Udarbejdet for PKA, FB Gruppen og Realdania, Tilgængelig [Online]: <https://realdania.dk/publikationer/faglige-publikationer/vaerdiprogram-valby>, sidst besøgt d. 01-04-2022.
- Antropologerne (2020). *Hverdagsliv, fysiske rammer og organiseringen af et helt nyt seniorbofællesskab - kvalitativ undersøgelse af stedet som ramme for hverdagsliv og fællesskab for seniorer i Kamelia Hus, Grønttorvet, Valby/København. Slutrapport*. Udarbejdet for Realdania, Tilgængelig [Online]: <https://realdania.dk/-/media/realdaniadk/publikationer/kamelia-hus-slutrapport/kamelia-hus---slutrapport.pdf>, sidst besøgt d. 01-04-2022.
- Antropologerne (2021). *Hverdagsliv, fysiske rammer og organisering af bofællesskabet Broen, Køge Kyst - Kvalitativ evaluering af stedet som ramme for hverdagsliv og fællesskab seniorer i Broen, Køge Kyst*. Udarbejdet for Realdania, Tilgængelig [Online]: https://realdania.dk/-/media/realdaniadk/publikationer/faglige-publikationer/slutrapport-broen-koege-kyst/slutrapport_broen_koege-kyst_2020-21_antropologerne_realdania_okt2021_final.pdf, sidst besøgt d. 01-04-2022.
- CFBO (2018). *Værdiprogram for seniorbofællesskab i Ringkøbing K*. Udarbejdet for Realdania By og Byg og Realdania, Tilgængelig [Online]: <https://realdania.dk/-/media/realdaniadk/temaer/seniorbofaellesskaber/vaerdiprogrammer/seniorbofille sskab-i-ringkbing-k-vrdi-og-konkurrenceprogram-finalsmall.pdf>, sidst besøgt d. 01-04-2022.
- Christensen, G., Christensen, M.L., Mehlsen, L., Enemark, M.H., & Jakobsen, V. (2019). *Tryghed og trivsel i de udsatte boligområder: Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-midlerne*. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Danmarks Statistik (2015). *Livskvalitet*.
- FB Gruppen (2021). Kamelia Hus. Retrieved April 27, 2022, from <https://groenttorvet.dk/kameliahus/>
- Hill, K., & Sutton, L. (2010). *Housing transitions: Older people's changing housing needs*. Loughborough: Centre for Research in Social Policy.
- Meister, M., & Realdania By og Byg (2021). *Seniorbofællesskabet Havtorn: Naturen som omdrejningspunkt for hverdagsfællesskaber*. København: Realdania By & Byg.
- Naturbydelen Ringkøbing K. (n.d.). Bofællesskab for 50+. Tilgængelig [Online]: <https://naturbydelen.dk/boliger/havtorn/>, sidst besøgt d. 01-04-2022.
- Nielsen, K.T., & Pedersen, M. (2016). *Seniorbofællesskaber. Afleveret til Realdania den 25. maj 2016*. København: Methods.
- PensionDanmark. (n.d.). Broen - fællesskab i frisk havluft. Tilgængelig [Online]: <https://køgekystskibet.dk/broen/>, sidst besøgt d. 01-04-2022.
- PensionDanmark. (2019). *Boligfællesskabet "Broen" i Køge: For dig, der vil et aktivt fællesskab nær kyst og strand*. København: PensionDanmark.
- Perry, T.E. (2014). Moving as a Gift: Relocation in Older Adulthood. *Journal of Aging Studies*, 31, 1-9.

- Realdania. (n.d.). Seniorbofællesskab i Naturbydelen Ringkøbing K. Tilgængelig [Online]: <https://realdania.dk/projekter/seniorbofaellesskab-i-naturbydelen-ringkoebing-k>, sidst besøgt d. 01-04-2022.
- Realdania By og Byg (2019). *Seniorbofællesskabet "Havtorn."* Tilgængelig [Online]: [file:///C:/Users/b058879/Downloads/Infomateriale-om-seniorbofaellesskabet-i-Naturbydelen-i-Ringkoebing---november-2019%20\(7\).pdf](file:///C:/Users/b058879/Downloads/Infomateriale-om-seniorbofaellesskabet-i-Naturbydelen-i-Ringkoebing---november-2019%20(7).pdf), sidst besøgt d. 01-04-2022.
- Siren, A. & Larsen, M.R. (2018). *Ældres helbred, funktionsevne og livsstil: Analyser på baggrund af Ældredatabasens 5. bølge samt udviklingen mellem 1. og 5. bølge 1997-2017*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Siren, A. & Larsen, M.R. (2019). *Ældres boligsituation og fremtidige boligønske*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Siren, A. & Poulsen, M.H. (2016). *Sammenhængen mellem boligformer og livskvalitet for ældre*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Vandkunsten & COWI (2018). *Værdiprogram for Boligfællesskabet Broen Køge Kyst*. Udarbejdet for Realdania og PensionDanmark, Tilgængelig [Online]: <https://realdania.dk/-/media/realdaniadk/temaer/seniorbofaellesskaber/20180528-værdiprogram.pdf>, sidst besøgt d. 01-04-2022.

VIVÉ

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD